

8. RINGVERSLAGEN EN BOEKBESPREKING

Arnhem, R. 1971. Negende en tiende jaarverslag van het Belgisch Ringwerk (1968 - 1969). *Giervalk* 61: 87 - 102.

Sinds 1960 is het aantal geringde vogels in België gestegen van bijna 100.000 (waarvan éénderde pulli) tot 375.000 in 1967 (ca. 17% pulli). Daarna is er een afname te bespeuren tot ruim 265.000 in 1969. De toename in de jaren zestig vindt zijn oorzaak in de reorganisatie van het ringonderzoek, de oprichting van vogelringstations en - werkgroepen, nieuwe vangtechnieken en de nestkastenactie in de jaren 1964 - 1965. Deze actie had ondermeer tot gevolg, dat zeer grote aantallen mezenpulli konden worden geringd. De daling in het aantal geringde vogels is veroorzaakt door nieuwe richtlijnen van de ringcentrale (welke?) en door het feit, dat in de broedtijd geen vliegende vogels meer mogen worden gevangen: zo daalde het aantal geringde zangertjes van 36.000 (1967) naar 25.000 in 1969.

Ook neemt het aantal geringde lijsters en vinkachtigen sterk af door het feit dat gedurende 1 oktober - 15 november (vogelvangstperiode) veel van deze soorten niet meer mogen worden geringd. (Vinkachtigen van 114.000 naar 48.000!) Daartegenover staat echter een stijging in de aantallen steltlopers leeuweriken, piepers en kwikstaarten. Van 1960-1969 werden in België 2,5 miljoen vogels geringd (vergelijk ons land: ruim 1,1 miljoen).

Enige aantallen over 1969, tenzij anders vermeld,:

Regenwulp	330	Bosrietzanger	2.295
Bonte Strandloper	334	(Vergelijk Kleine Karekiet)	3.301
Stormmeeuw (volgroeid)	663	Zwartkop	4.564
Kokmeeuw (volgroeid)	6.131	Kool- en Pimpelmees-pulli	ruim 40.000
IJsvogel (in '68 : 734!)	304	Geelgors	2.602
Veldleeuwerik	10.741	Goudvink	<u>1.115</u>
Boerenzwaluw	24.521	Spreeuw	20.041
Graspieper	14.771	Kruisbek (in 1968)	635
Gele Kwikstaart (in 1968)	4.488		
Blauwborst	277		

Verheyen, R.F. 1971. Uitslagen van het Belgisch Ringwerk (Dienstjaar 1970).
Giervalk 61: 224-272.

In dit artikel wordt een overzicht gegeven van de terugmeldingen over het jaar 1970 d.m.v. tabellen, "volledige" terugmeldingen en kaarten. In de opzet is het verslag gelijk aan het Engelse ringverslag:

De gewone terugmeldingen zijn samengevat in tabellen en de om één of andere reden interessante terugmeldingen zijn in hun geheel opgenomen. De tabellen zijn ingedeeld naar vindland en vindmaand, terwijl ook onderscheid is gemaakt naar " in de broedtijd geringde " exemplaren/pulli en " buiten de broedtijd geringde exemplaren. Van alle soorten wordt bovendien vermeld: het totaal aantal terugmeldingen in het verslagjaar, het aantal controles en de langst verstreken tijd tussen ring- en vinddatum. Evenals in de Engelse ringverslagen is bij terugmeldingen uit het buitenland vermeld de hoeveelste terugmelding het uit dat land betreft, echter alleen indien dit aantal kleiner is dan 21.

Het jaarverslag geeft een goed overzicht van de terugmeldingen en is zeer informatief. Terugmeldingskaarten zijn opgenomen van Kempmaan, Stormmeeuw, Boompieper, Grote Gele Kwikstaart, Kleine Karekiet en Bosrietzanger. Van een aantal terugmeldingen is het overigens niet duidelijk waarom ze zijn opgenomen: een Knobbelzwaan na 2 maanden dood op de ringplaats, een Patrijs na 1 jaar geschoten nabij de ringplaats enz.

Een aantal vermeldenswaardige terugmeldingen zijn:

Wouwaapje, in sept.	Italië	Witte Kwikstaart, nov.+febr.	Marokko
Waterhoen, na ruim 5 jaar	Finland	Gele Kwikstaart, 4 exx.	Marokko
Bontbekplev., mei, Archangelsk	USSR		Algerije
Kleine Plevier, okt.	Tunesië	3 exx.	Senegal
Bokje, dec.	Marokko	Kramsvogel, dag v. ringen, 190km, Frankrijk	
Regenwulp, dec.	Sierra Leone	na één dag, 40km ONO; één na 10	
juni	Marokko	dagen 360km ZO, alle 3 eind/dec	
2 exx.	Rusland	begin jan; 3 exx.	Italië
Oeverloper, dec	Gambia	10 exx.	Scandinavië
Krombekstr. looper, 1-9-'69	geringd te	Zwarte Roodstaart, dec.	Marokko
Zeebrugge, na 15 dagen (7000 km) te	BARBADOS	Vuurgoudhaantje,	Portugal
Kemphaan, mei	Mali		Marokko
Turkse Tortel, 2 exx.	Engeland	Pimpelmees, na 15 dagen	Engeland
Kerkuil, van 12 jaar	België	Zwarte Mees	Spanje
Boerenzwaluwen, 2 exx.	Nigeria	Matkopmees	(Zuid!) Spanje
jan.	Ivoorkust	Kleine Barmsijs, op 11-8!	Spanje
febr.	Zaire	Kruisbek, na één jaar	Italië
17 mei	Malta	Spreeuw, jan.	Italië
	Kongo		
	Zuid-Afrika		

Spencer, Robert. 1972. Report on Bird Ringing for 1970. Suppl. Bird Study 19.

Sinds het begin van het ringonderzoek in Groot-Brittannië (1909) tot 1970 zijn alle Engelse ringverslagen verschenen in het tijdschrift "British Birds" en is dit het eerste verslag, dat is uitgegeven als een speciaal supplement van Bird Study, het tijdschrift van de British Trust for Ornithology. Naast vele andere activiteiten organiseert deze particuliere organisatie het ringonderzoek in Engeland.

De kosten van de ringcentrale worden gedeeltelijk gedragen door de ringers via een toeslag op de ringen en andere verkoopartikelen. De ringen zijn er dan ook veel duurder dan bij ons, ook al omdat de Engelsen duurzamer materiaal voor hun ringen gebruiken.

Het verslag bestaat uit een inleiding, overzicht van de publicaties, overzicht van het totaal aantal geringde vogels en het totaal aantal terugmeldingen over de jaren 1961-1970, de geringde aantallen per soort en een overzicht over de terugmeldingen.

In 1970 werden ruim een half miljoen vogels geringd: 88.500 pulli en rond 417.500 volgroeide vogels. Dit is een stuk minder dan in 1968, toen bijna 600.000 ringen werden omgelegd. De oorzaak hiervan moet gezocht worden in de verhoging van de prijzen van de ringen in 1969, hetgeen werd gedaan om het aantal geringde vogels te stabiliseren rond een half miljoen per jaar en zo ook het aantal terugmeldingen binnen de perken te houden. (In 1968 bijna 15.000). Vooral van enige veel geringde soorten werd minder geringd, maar daar staat een stijging in de aantallen mezen en zangertjes tegenover.

Enige aantallen zijn:

Noordse Pijlstormvogel	4090	Gierzwaluw	3815	Graspieper	2653
Wilde Eend	4409	Boerenwal.	35154	Veldleeuwerik	640
Torenvalk	613	Pimpelmees	35970	Groenling	28969
Drieteenstrandloper	1299	Koperwiek	4129	Putter	3362
Grote Jager	1806	Rietzanger	15217	Kneu	7701
Noordse Stern	2212	Kl.Karekiet	9627	Geelgors	3467
Papegaaiduiker	2557	Grasmus	3764	Huismus	5453
Canadagans	1258	Fitis	18511	Roek	1930
IJsvogel	512	Heggemus	13694		

Het overzicht van de terugmeldingen bestaat uit tabellen met vindmaand en -land voor 91 soorten, terwijl 280 terugmeldingen volledig zijn opgenomen. Terugmeldingskaarten zijn opgenomen van Noordse Pijlstormvogel, Drieteenstrandloper en Fitis. Alleen soorten met uitsluitend locale terugmeldingen zijn niet opgenomen. Deze wijze van publiceren geeft een goed overzicht van de ingekomen terugmeldingen, veel informatie en is prettig leesbaar, vooral ook door het deskundige commentaar, wat Spencer bij veel soorten geeft. De vele interessante terugmeldingen maken een keuze voor deze bespreking erg moeilijk:

NOORDSE PIJLSTORMVOGEL: 1 Denemarken, 5 Canada, 4 Zuid-Amerika;
 PIJLSTAART uit Bulgarije ; KUIFEEND uit Pakistan (de eerste melding van een Engelse "ringvogel" in dit deel v.Azië!); KNOBBELZWAAN (alle geringd in de strenge winter '62/'63): 6 uit Denemarken, 1 uit Zweden, 1 uit Nederland;
 TORENVALK (pull) uit Noorwegen, KANOETSTRANDLOPERS: 3 uit Groenland, 46 uit IJsland en één- de 1e Engelse ringvogel uit Oost-Afrika- uit Moçambique;
 PAARSE STR.LOPER: broedvogel in Noorwegen; DRIETEENSTRANDLOPERS: 1 (reeds 2 maal in Engeland teruggevangen!) uit Rusland, 1 uit Portugal, 1 uit Senegal en 1 uit de Spaanse Sahara; KLEINE JAGER: uit New York; GROTE JAGER: 2 in mrt terug uit het binnenland (Münster en Nürnberg, BRD), 1 uit Brazilië en 2 van de Kaap Verdische Eil.; ZILVERMEEUW (pull) na 4 jr. uit Polen; BOERENZWALUW: 3 uit Nigeria, 3 uit Kongo en 44 uit Zuid-Afrika; KOPERWIEKEN: 4 uit Griekenland, 6 uit Italië; MEREL: 's winters geringd, uit Rusland en Finland ook in de winter; BRAAMSLUIPER: uit Egypte, Israël, Albanië en Italië; BRUINE BOSZANGER: (dwaalgast uit Siberië) geringd 14-5-1970, terug 5-12-'70 300 km van de ringplaats in Engeland; BOOMPIEPER: uit Mauretanië.

Spencer, R. en R.Hudson 1974. Report on Bird Ringing for 1972. Suppl. Bird Study 21.

In het verslagjaar werden in Groot-Brittannië en Ierland 492.000 vogels geringd, hetgeen 9.000 meer is dan in 1971. Het aantal geringde vogels wordt bepaald door de inspanningen van de ringers en het aantal vogels, dat kan gevangen worden. Zo daalde het aantal Aalscholvers met 50%, vrijwel zeker een gevolg van de verminderde ringers-activiteit. Hogere aantallen geringde Zwarte Roodstaarten en Kepen zijn mogelijk gevolg van toegenomen aantallen. Het lijkt verontrustend, dat van bijna alle soorten zangvogels, die in zuidelijker streken overwinteren, het aantal geringde exemplaren in 1972 lager was

dan in 1971. Uitzonderingen zijn Zwartkop en Gele Kwikstaart, maar de toename bij de laatste is zeker te danken aan de ringers.

Enkele aantallen, geringd in 1972:

Stormvogeltje	4.227	Kuifaalscholver	3.077	Sperwergrasmus	74
Knobbelzwaan	1.138	Kokmeeuw	2.946	Grasmus ('68:11.005)	2424
Sperwer	424	Grote Stern	3.585	Goudhaantje	6.633
Bonte Str.loper	13.321	Baardmannetje	1.614	Spreeuw (volgr:952)	17.180
Kanoetstr.loper	8.063	Zanglijster	12.685	Barmsijs	6.425
Tureluur	1.363	Waterrietzanger	50		

In het overzicht van de ingekomen terugmeldingen zijn nu ook de vondsten van buitenlandse ringen opgenomen (althans een selectie). Nieuw is verder, dat in de tabellen naast de terugmeldingen uit het verslagjaar, ook per vindland het totaal aantal terugmeldingen over de voorafgaande jaren is opgenomen. Zo krijgt men snel een indruk van de verspreiding van in Engeland geringde vogels over de wereld. Binnen Groot-Brittannië zijn de terugmeldingen nog ingedeeld naar afstand ring- vindplaats, bijv. WILDE EEND:187 teruggemeld binnen 10 km, 326 op een afstand van 11-100 km en 70 verder dan 100 km (maximaal 360 km). Zo krijgt men ook een overzicht van de verplaatsingen in eigen land. Enige opvallende terugmeldingen (alleen in Engeland geringde vogels), althans naar onze begrippen:

Stormvogeltje	Zuid-Afrika	Zilvermeeuw, pull.na 7 jr.uit	Groenland
Pijlstaart	Ghana ;Azoren	Grote Stern (pulli?), in mei 2,1 in juni en 1 in juli uit	Nederland
Bulgarije, Turkije, Yoego-Slavië		64 in Afrika:Marokko tot Zuid-Afrika	
Steenloper, 4 exx.	IJsland	Tortelduif, in mei	Zwitserland
	Zweden	Mereel: 2 exx.	Baltische Staten
Krombekstr.loper, na één dag, zonder afstand-	Frankrijk	53 exx.	Fenno-Scandinavië
Kleine Jager	Ghana	Witte Kwikstaart, 2 exx.	IJsland
Al uit: Algerië, Spaans W.Afrika en 2 exx. uit Angola.		Spreeuw, 10-8 ger., 20-5 (vroeg!)	Zweden
Grote Jager, pull.na 2 mnd. uit : De Krim	Rusland	Barmsijs, 2e ex.	Italië
Zilvermeeuw, pulli, na 7 jaar, als broedvogel in Denemarken		(In dezelfde periode ook de 1e Nederlandse Kl.Barmsijs uit Italië).	
		Terugmeldingskaarten zijn opgenomen van Meerkoet, Grote Mantelmeeuw en Kramsvogel.	

Holgersen, H. 1970. Ringmerkingsoversikt 1969. Sterna 9 : 183 - 188;
 1971. Ringmerkingsoversikt 1970. Sterna 10 : 257 - 262;
 1973. Stavanger Museums gjenfunn 1969-1970. Sterna 10: 175-224.

In Noorwegen zijn 2 ringcentrales werkzaam, te weten: Stavanger Museum te Stavanger en Statens Viltundersøkelse te Vollebek, beide met eigen ringen. In totaal werden door beide centrales in 1969 en 1970 respectievelijk 39.504 en precies 49.857 vogels geringd, waarmee het totaal na 57 jaren ringonderzoek (1914-1970) op ruim 742.000 vogels komt. In de lijsten met geringde vogels worden wel de aantallen van beide ringcentrales apart vermeld, maar onderscheid in pullus en volgroeid is niet gemaakt.

Enige ringtotalen zijn, over 1970:

Kuifaalscholver	1.578	Grauwe Franjepoot	327	Fitis	3.776
Ruigpootbuiserd	115	Papegaaiduiker ('69)	1.098	Goudhaantje	1.508
Bontbekplevier	385	Gierzwaluw (1969)	425	Koperwiek	848
Kleine Strandloper	385	Boerenzwaluw	1.176	Rietgors	1.727
Bonte Str.l. ('69:281)	4.935	Witte Kwikstaart	1.306	IJsgors	260

In het verslag met de terugmeldingen zijn alle terugmeldingen uit het buitenland opgenomen, te weten 521 stuks; dit is 30% van het totaal. Van de binnenlandse terugmeldingen is een selectie opgenomen. Enige interessante meldingen:

JAN van GENT uit Nederland in oktober; BLAUWE REIGER uit Denemarken, van de Farøer, de Azoren (1x) en uit Engeland; WINTERTALING (pulli) overwinterend in Ierland, Frankrijk, Zwitserland, Engeland en Nederland; SMELLEKEN uit Italië; KLEINE STRANDLOPER uit Tunesië; BONTE STRANDLOPER (1e kj.) na 4 dagen uit Frankrijk; KANOETSTRANDLOPER uit Ivoorkust in september; DRIETEENSTRANDLOPER in juni uit Groenland; KEMPHAAN in maart uit Bulgarije; GRAUWE FRANJEPOOT uit de USSR (7x); DRIETEENMEEUW (pulli) 13x uit Groenland, uit Canada, Spanje en (2x) uit Engeland; VISDIEF uit Angola; HOUTDUIF uit Frankrijk; KLEINE KAREKIET uit Nederland (20-9); GOUDHAANTJE na ca. 2 weken 2 exx. uit Polen; KOPERWIEK uit Libanon en Finland (pull.); BLAUWBORST in mei uit de USSR en in april uit Algerije; KEEP uit Portugal in maart; GROENLING uit Frankrijk; SNEEUWGORS 1 ex. in januari en 1 ex. in april uit de USSR.

Eduard Osieck

Boekbespreking:

Bub, Hans. 1974. VOGELFANG UND VOGELBERINGUNG ZUR BRUTZEIT. Die neue Brehmbücherei 470. Uitg. A.Ziensen Verlag, Wittenberg Lutherstadt, D.D.R. (112 pagina's, 50 afbeeldingen, prijs DM 9.50)

We kunnen ons voorstellen dat menigeen bij het lezen van de titel van dit nieuwe boekje de schrik om het hart slaat. Vogels vangen in de broedtijd? Bij en zelfs op het nest? Dat geeft immers ongelukken en verstoring!

Welnu, Hans Bub heeft dit boekje juist geschreven om ongelukken en verstoring te voorkomen.

Als algemene regel hanteren de Nederlandse ringers het volgende principe: "Geen volwassen vogels vangen op of bij het nest!"

In sommige gevallen kan het voor een ornitholoog echter wenselijk zijn, deze vogels wel te vangen en te merken, o.a. ter onderscheiding van het geslacht, bij het bestuderen van een bepaalde populatie.

Het boekje is dan ook uitsluitend bedoeld voor de ornitholoog, die in het belang van zijn studie aan een bepaalde vogelsoort, zich moet specialiseren in het vangen van de volwassen vogel in de broedtijd.

Het boek bevat twee onderwerpen:

- A. Hoe men de broedgebieden en de nesten vindt.
- B. Hoe men de volwassen vogels vangt.

A. In dit gedeelte (15 bladzijden) vertelt Bub van 140 verschillende vogelsoorten, waar het nest te vinden is. Voor ringers, die nestjongen ringen, is hierin veel wetenswaardigs te vinden.

B. In 83 bladzijden vertelt Bub zéér uitvoerig hoe de diverse volwassen vogels op het nest, bij het nest, of in het broedgebied kunnen worden gevangen zonder dat er verstoring optreedt. Foto's en tekeningen verduidelijken de verschillende vangmiddelen. Bij vrijwel elke vogelsoort, die besproken wordt, wijst de schrijver er op welke vangmethoden er NIET moeten worden gebruikt.

Hans Bub heeft met dit werkje een belangrijk deel toegevoegd aan zijn standaardwerk: "Vogelfang und Vogelberingung". Het is een waardevol boekje, dat, we herhalen het nadrukkelijk, uitsluitend bedoeld is voor de ornitholoog, die in verband met zijn speciale studie, volwassen vogels wil vangen in de broedtijd.

B. J. Speek

